

Sňatky ve farnosti Zbečno v poslední třetině 17. století

Josef Vacek

Abstract: This paper focuses on a seasonal nature of weddings and wedding age of spouses in use period of the last third of the seventeenth century. As the main source we use lists of subjects of the Křivoklát dominion and Church register books of the parish of Zbečno.

Key words: Lists of subjects, seventeenth century, demography, weddings, Křivoklát dominion, Zbečno, Church register book, seasonal nature

Úvod

Svatby a jevy s nimi spojené (sňatkový věk, sezónnost a další) jsou dlouhodobě oblíbeným tématem badatelů. Svědčí o tom řada studií uveřejněných na stránkách periodik *Historická demografie*, *Demografie*, ale i v dalších časopisech, případně v monografiích. Rozbor sňatkových událostí se objevuje jako součást prací, které se soustředí na demografický vývoj konkrétních oblastí či farností, převážně pak v 18. a 19. století. Základem pro tyto práce se stává excerpce matrik a jejich následné zhodnocení.¹⁾

Obdobným způsobem bylo přistoupeno i k této studii – základem se stala nejstarší zbečenská matrika sňatků, ze které byly vyexcerpovány záznamy o svatbách. Zvoleným obdobím je poslední třetina 17. století (konkrétně roky 1664–1699), a to z důvodu rozsahu této matricy (dolní mez), současně pak proto, že 18. století (horní mez) bylo již opakovaně předmětem studia sňatkových jevů. Těmi, které jsou sledovány v této práci, jsou sňatkový věk snoubenců při prvním a dalších sňatcích a sezónnost sňatků.

Studium demografických jevů v 17. století je obvykle limitováno stavem matrik, které se z tohoto období dochovaly. Často mezerovité záznamy různé kvality znesnadňují mnohdy být i jen částečnou rekonstrukci rodin, která je o to náročnější – proto se jejich využitelnost pro statistické účely snižuje.²⁾ Z tohoto důvodu bylo třeba doplnit církevní matriku ještě dalším pramenem, totiž soupisy poddaných, které se jeví jako užitečné pro zjišťování některých zkoumaných jevů.

Myšlenka využití poddanské soupisy ve spojení s matrikami za účelem sledování vývoje obyvatelstva není nikterak nová.³⁾ Pro studium sňatečnosti na panství Horní Police využila oba prameny například Markéta Seligová, která je současně kombinovala ještě se soupisem duší. Rovněž zde byly nastíněny problémy, které se týkají možnosti odhadovat sňatečnost, jako je migrace či evidence nepoddaných lidí.⁴⁾ Kromě uvedené studie Evy Kačerové, která je v tomto ohledu značně problematická,⁵⁾ však nebyl sňatkový věk

1) Např. Věra KALOUSKOVÁ, *Demografický vývoj farnosti Lochenice v letech 1784–1900*, *Historická demografie* (dále pouze HD) 30, 2006, s. 67–143, zde s. 76–93, 123–128. Dále Markéta VAŇKOVÁ, *Demografický vývoj Žitenice v 19. století*, tamtéž, s. 145–194, zde s. 155–163. Další práce jsou uváděny v následujících poznámkách.

2) Touto nelehkou cestou se vydala Eva KAČEROVÁ, *Sňatečnost v 17. a 18. století ve světle matrik pražské farnosti Panny Marie pod Řetězem*, HD 28, 2004, s. 35–54.

3) Eduard MAUR, *Základy historické demografie*, Praha 1983, s. 72–75.

4) Markéta SELIGOVÁ, *Sňatečnost na severočeském panství Horní Police v první polovině 18. století. K možnostem odhadu míry sňatečnosti v předstatistickém období*, HD 29, 2005, s. 29–52.

5) Z 2.293 svateb uskutečněných v letech 1623–1783 se jí podařilo zjistit věk pouze u 63 osob; pro 17. století pouze u 11, viz tabulka E. KAČEROVÁ, *Sňatečnost*, s. 48.

pro 17. století^{6]} na našem území zkoumán.^{7]} Nelze však souhlasit s tvrzením, že to není možné.^{8]} Jistou výjimku tvoří práce, které rekonstruují věkové skupiny sezdaných párů.^{9]} Všechny tyto práce vycházejí ze soupisů poddaných podle víry z roku 1651, případně ze soupisů poddaných z poloviny 80. let 16. století v jižních Čechách. Jejich problematičnost však tkví v tom, že vycházejí z pramenů, ze kterých není možné vyčíst věk, ve kterém se daná osoba vdávala (zvláště to platí pro soupis podle víry), především pak není zkoumána spolehlivost těchto pramenů, co se týče určení věku. Cílem práce je tedy zjistit sezónnost sňatků v poslední třetině 17. století, současně pro stejné období provést analýzu a pokusit se za využití metody částečné rekonstrukce rodiny určit sňatkový věk snoubenců.

Rozbor pramenů

Předkládaná práce vychází především z dvou typů pramenů. Tím prvním je církevní tripartitní matrika farnosti Zbečno.^{10]} Ta byla vedena od roku 1658, od kdy v ní byly zapisovány křty dětí, v roce 1664 se objevuje první záznam o úmrtí, soustavně je pak tato rubrika vedena od roku 1680. Sňatky jsou zapisovány nepřetržitě od počátku ledna 1664 do konce roku 1714, přičemž hraničním rokem pro předkládanou studii je rok 1699 jakožto konec 17. století.

Matrika je vedena formou větných zápisů členěných do odstavců, zároveň obvykle platí, že jeden odstavec rovná se jeden záznam o sňatku. Z tohoto pravidla nalézáme ve sledovaném období několik výjimek, například když farář věnoval jeden odstavec pokárání svatebčanům^{11]} či když zapsal dva sňatky do jednoho.^{12]} Jazykem zápisů byla výhradně čeština, výjimku tvoří pouze datum, resp. názvy měsíců, které byly psány povětšinou latinsky. Svazek má celkem 488 listů, z nichž některé jsou foliovány a některé stránkovány.

O tom, kdo záznamy do knihy zapisoval, můžeme nalézt pouze jednu konkrétní zmínku, totiž hned na první straně, kde se objevují zápisy o sňatcích. Zde je připsal zbečenského faráře, který připsal na zvláštní stranu jednu ze svateb s poznámkou: „*toto proto jest zapsáno zde, že nedbalej cantor toho kde náleželo nezaznamenal*“.^{13]} Z tohoto krátkého

6] Srov. Alice KLÁŠTERSKÁ, *Výběr partnera a sňatkový věk dědiců venkovských usedlostí na Štáhlavsku a jejich sourozenců v 18. a na počátku 19. století*, HD 22, 1998, s. 145–168, zde s. 150 a 152, kde autorka ve dvou tabulkách uvádí průměrný sňatkový věk pro období 1661–1720, přičemž tyto údaje nejsou dále rozváděny či jinak komentovány.

7] Kupříkladu práce Radek LIPOWSKI, *Sňatky obyvatel města Frýdku v průběhu 17.–19. století*, in: Sborník státního okresního archivu ve Frýdku-Místku 6, Frýdek-Místek, 2005, s. 19–45, nelze za tímto účelem využít, neboť sňatkový věk sleduje až od roku 1786.

8] R. LIPOWSKI, *Sňatky*, s. 42. Autor se omezuje na zkoumání sňatkového věku v období, kdy je tento uváděn přímo v matrikách. Bez dalšího pak uvádí, že pro dřívější období (konkrétně rok 1738) nelze průměrný věk zjistit.

9] Tím mám na mysli např. Josef GRULICH – Hermann ZEITELHOFER, *Struktura jihočeských venkovských a městských domácností v 16. a 17. století (Příspěvek k dějinám sociální každodennosti poddaných v období raného novověku)*, HD 23, 1999, s. 31–84, zde s. 48–51, či rozšířenou verzi Josef GRULICH, *Populační vývoj a životní cyklus venkovského obyvatelstva na jihu Čech v 16. až 18. století*, České Budějovice 2008, s. 240–253. Dále srov. Jan HORSKÝ – Markéta SELIGOVÁ, *Rodina našich předků*, Praha 1997, s. 61n a další.

10] Státní oblastní archiv v Praze (dále pouze SOA Praha), Sběrka matrik a průvodní listinný materiál, Středočeský kraj (1573–1951) (dále pouze Sběrka matrik), sign. Zbečno 01, matrika NOZ (1658–1714),

11] Znění tohoto zápisu viz *Perličky z našich archivů*, Genealogické a heraldické listy 33, č. 3, 2013, s. 127. Srov. SOA Praha, Sběrka matrik, sign. Zbečno 01, fol. 350r.

12] SOA Praha, Sběrka matrik, sign. Zbečno 01, fol. 348r.

13] Tamtéž, s. 344.

zápisu lze vyvodit, že zapisování jednotlivých úkonů do knihy neprováděl obvykle přímo farář, nýbrž třetí osoba – například právě kantor. Jelikož se ve sledovaném období vystřídalo několik písarských rukou, nelze s přesností určit, kdo zapisoval jakou část.

Samotný zápis sňatku obsahoval většinou datum svatby, místo jejího konání, jména snoubenců, popřípadě jejich otců, u vdov pak jméno předchozího manžela. Dále byl uveden družba či smluvčí a přítomní, svědci. Ze všech těchto kategorií nacházíme četné výjimky, kdy nebyl některý z údajů vůbec uveden. Tyto chyby mohly být způsobeny buď nepořádným vedením knihy (chybějící datum) či neznalostí matrikáře (neznalost místa původu jednoho ze snoubenců či jeho otce). Informace, jež zcela chybí, je pochopitelně věk snoubenců, který je v matrikách systematicky evidován až od poloviny 80. let 18. století, a rovněž ohlášky.

Při zkoumání jednotlivých záznamů si lze povšimnout, že muži jsou upřednostňováni, a to ve smyslu pořadí zápisu. Muž, snoubenec, je vždy zapsán na prvním místě, je uvedeno celé jeho jméno, popřípadě povolání či stav. Naproti tomu ženy jsou v pořadí zapisovány na druhém místě, jejich povolání zapisováno není a jsou identifikovány zpravidla skrze svého otce, popřípadě svého zesnulého manžela. V několika případech je žena dokonce vynechána, a to buď úplně (informace o snoubencích končí zápisem manžela – pravděpodobně způsobeno nepozorností),¹⁴⁾ nebo částečně (chybí její křestní jméno, zápis však obsahuje informaci o otci). Rovněž pozice smluvčího byla obsazována muži a i mezi svědky nacházíme převahu mužů. Tento stav se nijak výrazně neliší od jiných matrik tohoto nebo i mladšího období.¹⁵⁾

Druhým pramenem, který byl hojně využíván, jsou křivoklátské poddanské soupisy. Do dnešní doby se dochovalo celkem devatenáct soupisů z období 1645–1679,¹⁶⁾ které evidují poddané obyvatelstvo panství Křivoklát. Jednotlivé sešity (či jejich části) pocházejí z let 1645, 1659–1775 a 1679, přičemž je zřejmé, že byly kontinuálně vedeny po většinu 17. století, avšak zčásti se nezachovaly.¹⁷⁾

Soupis poddaných (či sirotků) byl každoročně obnovovaným seznamem poddaných obyvatel panství. Tyto seznamy jsou vedeny podle vsí, v rámci kterých se poddaní dělí na hospodáře na straně jedné a následně na podruhy, kteří jsou dopsáni na konci konkrétní vesnice. Dané záznamy jsou vedeny ve třech sloupcích – v prvním se nachází jméno poddaného, ve druhém jeho věk a ve třetím jsou poznámky úředníků. Jednotlivé rodiny byly vedeny pospolu, a tak je na prvním místě uveden hospodář a následně jeho děti. Nedostatkem, který soupisy obsahují, je, že nebyl uváděn věk hospodáře, ale pouze jeho děti; u manželky, byla-li vůbec zapsána, absentuje údaj o věku vždy.

Úřední záznamy, vedené ve třetím sloupci, jsou v zásadě stručné poznámky vážící se k jednotlivým poddaným. Škála těchto informací je velice rozmanitá: dozvídáme se, kde je daný člověk ve službě, jakému řemeslu se učí, jaké je jeho povolání, rovněž zde nalezneme informace o jeho zdravotním stavu (nevidomý, chromá, slepý, kulhá), chystané svatbě či úmrtí. Nesporným kladem soupisů je skutečnost, že byly každoročně obnovovány – a ačkoli zachycují stav poddaných k určitému bodu, propojením těchto bodů vznikne přímka s vysokou vypovídající hodnotou a dynamikou.¹⁸⁾

14) Srov. R. LIPOWSKI, *Sňatky*, s. 26.

15) Srov. Eduard MAUR, *Vývoj matričního zápisu v Čechách*, HD 6, 1972, s. 45.

16) SOA v Třeboni, Schwarzenberská ústřední kancelář Hluboká nad Vltavou (1525–1940), inv. č. 1–18, sign. II 5AU, No 2, Soupisy sirotků na panství Křivoklát (1645–1679). Pro rok 1659 dochováno torzo soupisu v SOA Praha, Velkostatek Křivoklát, oddělení Starý a Nový archiv, inv. č. 730, sign. H 31, fol. 1–46.

17) Doklady viz Josef VACEK, *Každodennost a sexuální delikty na Křivoklátsku na přelomu 17. a 18. století*, Corvona 5, č. 1, 2015, s. 46–47.

18) K tomu např. Josef KŘIVKA, *Význam poddanských seznamů pro demografické bádání*, HD 4, 1970, s. 50–58.

Je to způsob vzniku křivoklátských soupisů poddaných, co umocňuje jejich výpočetní hodnotu. Právě každoroční obnovování dovoluje zachytit každý rok nově narozené děti a následně jim přičítat věk.^{19]} Dá se předpokládat, že při vzniku prvního křivoklátského soupisu poddaných (ať už to bylo roku 1645, či dříve) byl věk poddaných odhadnutý úředníkem a mnohdy neodpovídal skutečnosti. Od té doby se však přesnost zvyšovala, a to právě díky soustavné a opakované reevidenci, která tvořila nepřetržitou mnohaletou linii. Tento předpoklad byl ověřen i studiem matrik, z něhož vyplývá, že soupisy vznikaly na přelomu listopadu a října při vizitaci jednotlivých vesnic.^{20]}

Sezónnost ve farnosti Zbečno

Zbečenská farnost se rozprostírala na půli cesty mezi Berounem a Rakovníkem a na konci sledovaného období, kolem roku 1700, čítala zhruba dvě desítky vesnic v těsné blízkosti Křivoklátu. V předchozím čase se tento počet stanovuje obtížně,^{21]} neboť docházelo k postupnému odtrhávání vesnic v důsledku nově vzniklých farností,^{22]} a tím i matrik.^{23]} Sama farnost Zbečno, resp. její kostely, netvořila zvláště významné poutní místo; Křivoklát byl vyhledáván spíše šlechtou než poutníky. Díky tomuto faktoru není sňatečnost ovlivněna vyšší mírou migrace, i zde byly uzavírány sňatky, kdy jeden ze snoubenců pocházel z jiné části země.

Rozvržení v letech

V letech 1664–1699 se ve zbečenské farnosti uskutečnilo celkem 434 sňatků, což představuje v průměru 12 sňatků ročně. Příznačně ovšem je, že této hodnoty bylo v průběhu 36 let dosaženo pouze třikrát, ostatní hodnoty kolísají od tří do dvaceti sňatků ročně (viz graf č. 1), přičemž není možné vysledovat nějaký řád či přímou souvislost např. s morovými epidemiemi. I kdybychom objevili alespoň zdánlivou souvislost, není možné při tomto počtu činit nějaké obecnější závěry, neboť pak by i malá výchylka mohla mít za důsledek pokřivení grafu. Rovněž můžeme předpokládat, že výrazné rozdíly v po sobě následujících letech (nejviditelněji 1671, 1672, ze tří na sedmáct) jsou způsobeny nedbalostí matrikáře spíše než malým počtem uzavřených sňatků.^{24]}

Dalším nezanedbatelným faktorem, který je třeba do hodnocení zahrnout, je postupné oklešťování farnosti co do počtu obcí, které do ní spadaly, jak bylo nastíněno výše. Postupný přírůstek obyvatelstva (který je charakteristický pro druhou polovinu 17. století) a tedy i předpokládaný vyšší počet uzavřených svateb tak mohl být kompenzován mimo

I když se nelze plně ztotožnit se všemi tvrzeními (například o dostavení se poddaných), výklad vhodně vystihuje povahu a možnosti tohoto pramene.

19] Ke stejnému závěru dospívají i J. HORSKÁ – M. SELIGOVÁ, *Rodina*, s. 47.

20] V některých případech je v soupisu zaznamenán věk dítěte výrazy typu „při prsu“ či „2 neděle“. Jestliže se takové dítě narodilo v půlce listopadu, je evidováno, naproti tomu dítě, které se narodilo ve stejné vsi v polovině prosince, evidováno v daném roce není.

21] Srov. E. MAUR, *Vývoj*, s. 44.

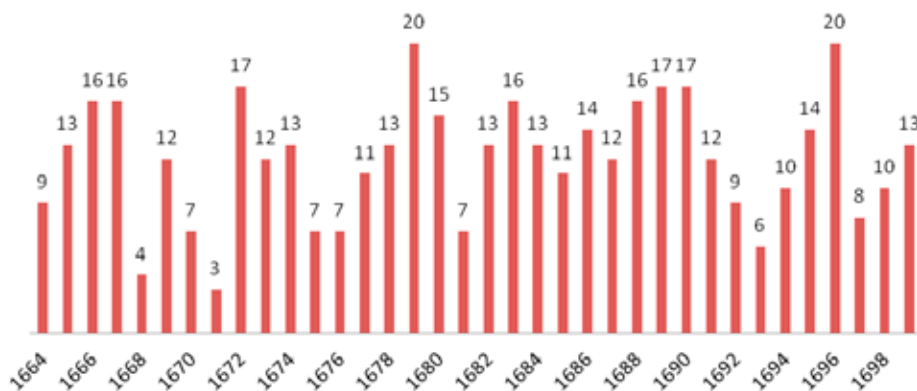
22] Ke změnám a přesunům jednotlivých vesnic blíže Václav KOČKA, *Dějiny Rakovnícka*, Rakovník 2009, s. 279n.

23] Roku 1676 farnost v Mutějovicích, viz SOA Praha, Sběrka matrik, sign. Mutějovice 01 (1676–1725), Roku 1680 farnost Panoší Újezd, viz SOA Praha, Sběrka matrik, sign. Panoší Újezd 01 (1680–1697).

24] Pro srovnání lze uvést, že počet křtů byl v roce 1671 nápadně nižší než v okolních letech, totiž: 48 pro rok 1670, 38 pro rok 1671 a 48 v roce 1672. Toto srovnání nabízí výklad, že farář daného roku zapisoval matriční události skutečně nedbale, neboť počet uzavřených sňatků není nikterak provázán s počtem porodů ve stejném kalendářním roce.

jiné úbytkem farníků. Lze tedy shrnout, že rozložení počtu sňatků do jednotlivých let bylo dle matrice velice nerovnoměrné, což bylo částečně způsobeno nedbalým vedením.

Rozvržení svateb v letech 1664–1699

Graf č. 1: Počty svateb v jednotlivých letech ve farnosti Zbečno

Svatební měsíce

Zatímco množství sňatků uzavřených v každém jednotlivém roce zpravidla nepodléhalo nějaké obecné regulaci či zvykům a bylo ovlivněno spíše vnějšími faktory (morové epidemie, smrt faráře), u volby měsíce je tomu právě naopak. Na jedné straně se jednalo o církevní regulaci v podobě zakázaných období: těmi byl jednak advent (pohyblivý svátek začínající mezi 27. listopadem a 3. prosincem), jednak šestitýdenní postní období před Velikonocemi (v závislosti na lunárním kalendáři začínala tato doba mezi 22. březnem a 25. dubnem).^{25]} Druhým vlivem, který determinoval rozložení sňatků do jednotlivých měsíců, byl hospodářský rok a z něj vycházející zvyklosti.^{26]} Čistý průměr 36 svateb připadajících na jeden měsíc by tak byl jen hraním si s čísly, které neodpovídá realitě.

To, v jakém měsíci se svatba odehrála, se nepodařilo zjistit ve třech případech, kdy datum nebylo vůbec uvedeno, protože se základ snižuje na 431 zapsaných sňatků, u kterých je měsíc známý (graf č. 2). Více než jedna třetina (165) se přitom odehrála v listopadu a ve spojení s dalšími dvěma podzimními měsíci spadají do období září – říjen téměř dvě třetiny všech sňatků (278). Výběr podzimních měsíců není náhodný a je ovlivněn výše uvedenými faktory. Jde i o skutečnost, že sňatky nebylo možné uzavírat prakticky celý prosinec, a tudíž se jich část přesouvá do předchozího či následujícího období.

Dalším faktorem, výraznějším v daném rozvržení, je souvislost s ukončením polních prací. Sklizeň znemožňovala konání i několikadenních svatebních veselí, po která by se přerušily probíhající polní práce. Spolu s tím, jak se hospodářský rok blížil ke svému závěru, roste i počet uzavřených sňatků: ze srpnových šesti a zářijových pětácti na říjnových

25] Blíže k datování Marie BLÁHOVÁ, *Historická chronologie*, Praha 2001. Omezení církevními regulacemi např. Blanka ŠTĚRBOVÁ, *Vývoj sňatečnosti v lokalitě Novosedly nad Nežárkou v letech 1686–1910*, HD 11, 1987, s. 97–139, zde s. 106.

26] Josef PETRÁŇ – Lydia PETRÁŇOVÁ, *Rolník v evropské tradiční kultuře*, Praha 2000, s. 128n.

78 až k 165 sňatkům uzavřeným v listopadu. Podzim se tak jeví jako vhodný měsíc i z toho důvodu, že hosté měli čas přijet zúčastnit se oslavy nového manželství, rovněž byl po sklizni dostatek jídla pro pořádání veselice.

Mimořádně oblíbeným termínem byl svátek sv. Kateřiny (25. listopadu), případně předchozí či následující den – v období 24.–26. listopadu se odehrála čtvrtina listopadových svateb.

Jestliže svatby dosahovaly maxima svého počtu v podzimních měsících, je třeba podívat se i na minimální hodnoty. Předně zcela absentuje prosinec, ve kterém nebyla za 36 let uzavřena jediná svatba. Zákaz uzavírání církevních sňatků byl tedy ve zbečenské farnosti v poslední třetině 17. století bezevbytku dodržen, což ostatně koreluje s některými zjištěními z jiných oblastí téže doby,^{27]} jakkoli v následujícím století tento zákaz již nepůsobí absolutně.^{28]}

Další měsíce, kromě prosince, kdy byl počet sňatků nejnižší, jsou v zásadě tři, totiž již zmiňovaný srpen (šest svateb) a k tomu březen (sedm svateb) a duben (pět svateb). Nízký počet svateb v obou jarních měsících je možné snadno vysvětlit onou postní dobou v předvelikonočním období. K tomu je třeba dodat, že všech dvanáct sňatků se odehrálo mimo toto období, z čehož lze opět vyvodit, že termíny uzavírání svateb církev v tomto období jasně zakazovala (obdobně jako v adventu).

Tři následující měsíce po Velikonocích (květen–červenec) dosahují během sledovaného období obdobných hodnot, 21 resp. 22 uzavřených sňatků v tom kterém měsíci. Jedná se o období, které je prosté církevních svátků spojených s půstem, podobně z hlediska hospodářského roku nejde o zlomová období. Můžeme si povšimnout, že pořekadlo „svatba v máji, nevěsta na máry“ zde nemá místo. Její odůvodnění lze spatřovat v předpokladu, že v krátké době od svatby dojde v ideálním případě k početí a nevěsta tak bude rodit přibližně v únoru, tedy v době, kdy je z celého roku nejmenší množství zásob, v důsledku čehož může být žena či dítě v ohrožení života.^{29]}

Co se týče dvou prvních měsíců kalendářního roku, patří dle četnosti uzavřených sňatků do horní poloviny pomyslného žebříčku. Tento stav je možné odůvodnit postavením těchto měsíců mezi dvěma církevními svátky, po jejichž dobu byly sňatky regulovány, tedy pochopitelně Vánoce a Velikonoce. Ani součet sňatků uskutečněných v těchto měsících však nedosahuje poloviny hodnoty sňatků listopadových, což je důležité zejména kvůli tomu, že právě únor se stává v následujících staletích měsícem s nejvyšším počtem sňatků.^{30]} K rozvržení měsíců je rovněž třeba dodat, že v průběhu sledovaného období nedochází k významnějším proměnám – jedinou zaznamenanou změnou byl, poněkud paradoxně k předchozímu zjištění, snižující se podíl ledna a února na celkovém úhrnu sňatků, a to na úkor července.

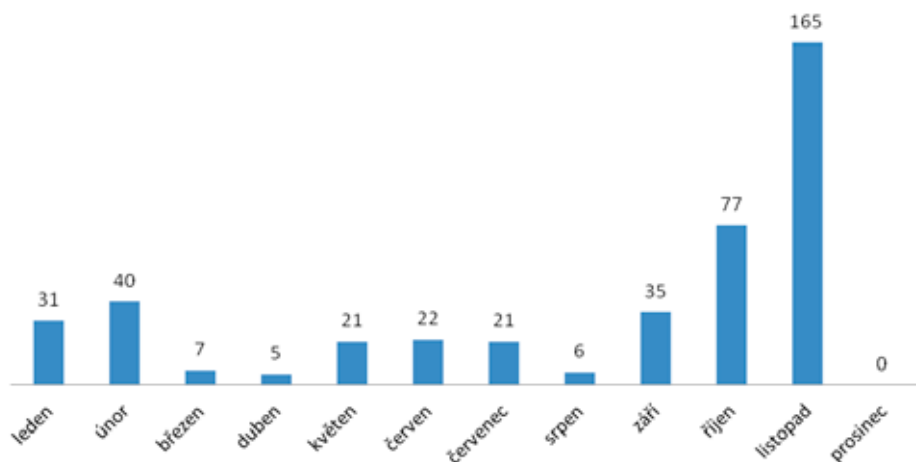
27] Srov. Václav HOFMAN, *Sezónní průběh sňatečnosti v Čechách během 17. a 18. století*, HD 26, 2002, s. 81–100, zde s. 87, 90 a 97.

28] Např. E. KAČEROVÁ, *Sňatečnost*, s. 51.

29] Tato pověra k nám přešla patrně z francouzského prostředí. Rozhovor autora s Josefem Petráněm a Lýdií Petráňovou ze dne 3. 11. 2011 v Praze. Dále srov. Pavel VEREŠ, *Sezónnost sňatků v českých zemích v letech 1851 až 1984*, Český lid 74, 1987, s. 32n.

30] Pro 18. století přehledně V. HOFMAN, *Sezónní průběh*, s. 90, příklady pro 19. století např. M. VAŇKOVÁ, *Demografický vývoj*, s. 161 nebo V. KALOUSKOVÁ, *Demografický vývoj*, s. 123. Také srov. Petra BRABENCOVÁ, *Líšeňská farnost v 18. století z hlediska přirozeného pohybu obyvatelstva*, Vlastivědný věstník moravský 53, č. 3, 2001, s. 281–286, zde s. 284.

Rozvržení svateb v jednotlivých měsících

Graf č. 2: Sňatky podle měsíců ve farnosti Zbečno v letech 1664–1699

Den sňatku

Dalším hlediskem, kterým můžeme sledovat sezónnost sňatečnosti, je rozložení svateb do jednotlivých dní v týdnu. Toto rozvržení bylo ovlivněno jednak zvyklostmi, jednak opět církevními pravidly. Omezení ze strany církve v tomto směru padalo na jediný den, totiž na pátek. Bylo z pohledu duchovních kruhů nemyslitelné, aby radovánky v podobě svatebního veselí probíhaly v den, kdy byl ukřižován Kristus. Jiná přímá^{31]} omezení však ukládaná nejsou.^{32]} Vzhledem ke stavu matriky se podařilo přesné datum přečíst ve 430 případech. Pro 17. století není běžné tento jev sledovat. Jistý výstup v této oblasti přinesla E. Kačerová ve své studii o pražské farnosti Panny Marie pod Řetězem.^{33]} Pro 17. století je přitom možno z této práce vyčíst alespoň částečné hodnoty pouze u tří dnů: neděle (v různých dekádách 35% – 55%), pondělí (8% – 18%) a úterý (8% – 15%).^{34]} Z článku však není možné rozpoznat, pro jaký počet svateb toto rozvržení sňatkových dní platí. Jakkoli autorka uvádí celkový počet svateb v jí sledovaném období (2.293), bližší určení pro jednotlivá období absentuje.^{35]}

Ve zbečenské farnosti v poslední třetině 17. století dominovaly jednoznačně neděle. V úhrnu tvoří tento den přes 60% všech uskutečněných sňatků (253 ze 403). Kolísající trend, který u tohoto dne zachytila E. Kačerová, se zde nevyskytuje; naopak neděle je v každé dekádě dnem, během nějž se odehrála většina svateb. V tomto ohledu by bylo jistě užitečné sledovat vývoj i v dalších letech, neboť provedené demografické analýzy pro následující staletí vykazují nepominutelné rozdíly týkající se hlavního svatebního dne.^{36]}

31] Nepřímá omezení pramenící ze zapovězení pátku jakožto svatebního dne jsou zmíněna dále.

32] Můžeme uvažovat ještě o omezení sňatků v období zasvěcených svátků. Tuto teorii je však vhodné prověřit na větším vzorku; Jiří Rajmund TRETERA, *Konfesi právo a církevní právo*, Brno 1997, s. 224.

33] E. KAČEROVÁ, *Sňatečnost*, s. 51–53.

34] Jedná se o odhady z grafu citované práce na s. 52. Konkrétní hodnoty zde bohužel nejsou uvedeny.

35] Toto zhodnocení by bylo však vhodné, neboť není jasné, o jak velký vzorek sňatků se jednalo a zda nemohlo dojít ke zkreslení.

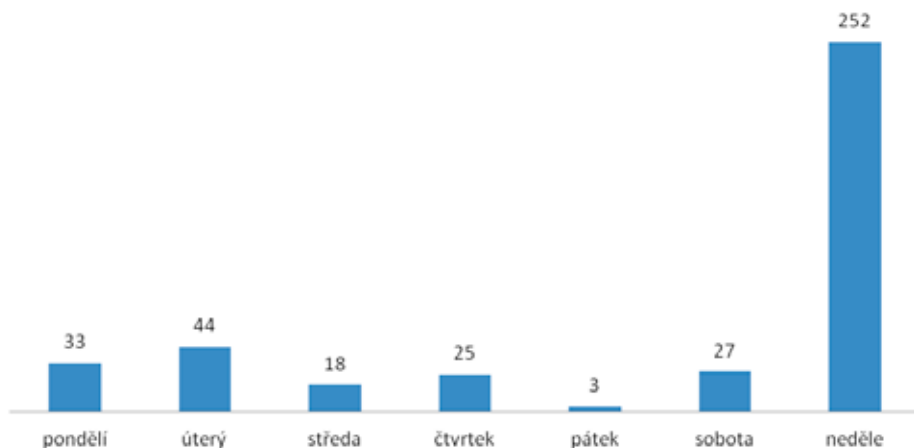
36] Pondělí bylo nejčastějším svatebním dnem po celé 19. století v Žitonicích, jak uvádí M. VAŇKOVÁ,

Jak bylo naznačeno výše, konání svateb bylo zakázáno v pátky. I přesto se ve sledovaném období našly tři výjimky.^{37]} Tento počet je příliš malý na to, aby bylo možné určit jakoukoli zákonitost. Pro pořádek dodejme, že se (soudě dle matričních zápisů a soupisů poddaných) nejednalo o nijak privilegované osoby. Při takto malém počtu je rovněž nutno uvažovat o tom, že se mohlo jednat o písařův omyl.

Dalším oblíbeným dnem bylo úterý (44 sňatků, tedy téměř 11%) a poměrně frekventovaným dnem bylo i pondělí (33 sňatků, lehce přes 8%). Ačkoli se počet svateb uzavíraný v těchto dnech ve sledovaném období postupně snižoval (u úterý z 15% v první polovině období na 7,5% a u pondělí z 11% rovněž na 7,5%), udržely si své přední postavení; naopak se lehce zvýšil počet svateb uzavřených v sobotu. Zbývající dny byly zastoupeny poměrně nepatrně a jejich počty zůstávaly v čase relativně neměnné.^{38]}

Skutečnost, že byl ze sňatkových možností prakticky vyřazen pátek, jistým způsobem nepřímo ovlivňuje další rozložení svateb. Zatímco dominanci neděle lze vysvětlit obecnou oblíbeností tohoto dne, jeví se vyšší počet svateb uzavřených v pondělí a úterý (popřípadě v sobotu) jako disproporční oproti středě a čtvrtku, které přímo regulovány nebyly. Tuto skutečnost je nutné dát do kontextu s tím, že svatební oslavy trvaly zpravidla několik dní; to je důležité zejména proto, že příliš bujaré veselí by rovněž nebylo vhodné v pátek, čímž by byla svatba zbytečně omezena. Z tohoto důvodu bylo záhodno konat obřad některý z předchozích dnů, aby nehrozila kolize právě s pátkem.^{39]}

Rozložení svateb podle dnů v týdnu

Graf č. 3: Uskutečněné svatby podle dnů v týdnu v letech 1664–1699

Demografický vývoj, s. 163. Úterý jako nejčastější den pro sňatek identifikoval např. Ladislav DUŠEK, *Obyvatelstvo Budyně nad Ohří v letech 1701–1850*, Ústecký sborník historický 1985, s. 143–239, zde s. 198. Úterý je rovněž nejčastějším dnem ve farnosti Bystřice (u Benešova), kde jsem prováděl obdobnou analýzu pro 18. a 19. století.

37] Jednalo se o tyto dny: 4. června 1666, 24. června 1667 a 3. listopadu 1679.

38] Uvedená čísla sice vyjadřují přesné hodnoty, je však třeba brát je s určitou rezervou, zvláště jde-li o procentuální vyjádření. Jelikož se většina sňatků odehrála v neděli, zbývá rozdělit mezi ostatní dny o to menší počet svateb. Pokusíme-li se pak sledovat nějaký vývoj, je třeba mít na paměti, že se pracuje s poměrně malými čísly, kde i malý výkyv může znamenat velký procentuální výkyv ve srovnání s předchozím obdobím či jiným dnem – tzv. zákon malých čísel.

39] Lubomír TYLLNER a kol., *Velké dějiny země koruny české: Lidová kultura*, Praha 2014, s. 432nn.

Sňatkový věk

Práce se soupisy skýtá kromě možných problémů s určením věku i jiná úskalí, totiž identifikaci konkrétních jednotlivců, rovněž je třeba si uvědomit, koho soupisy vlastně evidují. K první otázce je nutné vztáhnout skutečnost, že příjmení lidí nebyla v čase neměnná.^{40]} Jména poddaných se v soupise či matrice mohla měnit dle starého jména hospodářství, na kterém žili, podle povolání (K/kovář, T/tkadlec, Š/švec) či podle původu (C/cizopanský, Chyňavský). Při dohledávání snoubenců tak bylo mnohdy potřeba projít více ročníků soupisů a zjišťovat, jak se chalupa či její nový nájemník jmenoval dříve. Dále se lze setkat s tím, že jména byla zapisována dle své výslovnosti (Tkadlec – Kadlec; Prädschneider – Bretšnajdr) či v různých jazykových verzích (Černý – Schwarz).^{41]}

Ani právě naznačeným způsobem však není možné vždy plně ztotožnit snoubence uvedené v matrikách s lidmi uvedenými v soupisech poddaných. Jedním z důvodů je i migrace. Zbečenská farnost má tu výhodu, že leží uprostřed panství Křivoklát a o to méně podléhá vlivům migrace z cizích panství. Farníci ostatních farností ležících na panství tak povětšinou nebudou evidováni v matrice zkoumané farnosti, avšak je možné je nalézt právě v soupisu poddaných. Přesto migranti přichází z jiných panství netořící zanedbatelnou část oddávaných, pročež se snižuje počet snoubenců, u kterých byl věk zjištěn.

Další částí obyvatelstva, která bude zachycená pouze v matrice uzavřených sňatků, avšak nikoli v soupisu poddaných, budou lidé osobně svobodní. Nemusí se vždy jednat o svobodníky, kteří by byli evidováni ve svobodnických knihách,^{42]} nýbrž například o úředníky panství, lidi propuštěné z poddanství^{43]} a další. Jak již bylo zmíněno výše, v soupisech také nebyl zapisován věk manželek hospodářů, což komplikuje jeho další určení. Pokud se žena vdala dvakrát ve sledovaném období, lze její věk (pokud byl při prvním sňatku zjištěn) snadno dopočítat. Proběhla-li však svatba před počátkem vedení dané matriky, na jiném místě či nebyla-li vůbec zapsána, není možné za pomoci soupisů její věk odhalit. Do skupin, u kterých není možné z užitých pramenů zjistit sňatkový věk, patří také lidé bez příjmení, snoubenci přišedší z jiných panství, měšťané některých měst či vojáci.

Za sledované období se odehrálo celkem 434 svateb, přičemž jméno obou snoubenců bylo uvedeno u 431 z nich, ve třech případech pak chybělo jméno ženy. Jedná se tedy celkem o 865 osob vstupujících do sňatku.^{44]} Z tohoto počtu se podařilo určit přesný věk u 177 mužů (40%) a 247 žen (57%).^{45]} Nezanedbatelně vyšší úspěšnost při dohledávání svatebního věku žen je způsobena povětšinou dodržovaným pravidlem, že se svatba uskutečnila ve farnosti, odkud pocházela nevěsta.^{46]} Pocházel-li ženich ze stejné farnosti, či alespoň ze stejného panství, kam dosahovaly poddanské soupisy, existovala šance jej nalézt a určit jeho věk, přišel-li však z jiného panství, tato možnost se v podstatě vylučovala.^{47]} Jakkoli se

40] Tuto skutečnost příhodně zachytil např. Jaroslav ČECHURA, *Neklidný život obyčejné ženy. Johana Peřková (1703–1745)*, Praha 2015, např. s. 29.

41] Proměna příjmení v čase se mohla týkat i poddaných dlouhodobě usedlých na jednom místě. Jednak docházelo ke zkomolení jmen, a to v závislosti na písaři, občas se použil starý název daného hospodářství, jindy se příjmení vytvořilo z profese hlavy rodiny.

42] Národní archiv v Praze, Knihy svobodnické, inv. č. 1–136.

43] Lidé svobodní jsou částečně zachytitelní ve sbírce zhostních, propouštěcích a dalších listů křivoklátského archivu, viz např. SOA Praha, Velkostatek Křivoklát, oddělení Starý a Nový archiv, inv. č. 3802, sign. 639 S, Sbirka zhostných listů z panství, 1659–1739.

44] Pochopitelně se nejedná o 865 unikátních osob, jelikož některé z nich vstupovaly do manželského sňatku vícekrát.

45] Obdobný poměr zjištěných sňatků podle pohlaví zaznamenala i A. KLÁŠTERSKÁ, *Výběr*, s. 150.

46] Jiří Rajmund TRETERA, *Církevní právo*, Praha 1993, s. 178.

47] Teoreticky by bylo možné zapojit úmrtní matriky – pokud by daný snoubenec z cizího panství přišel do

tedy jedná o necelou polovinu svatebčanů, u kterých byl sňatkový věk zjištěn, domnívám se, že je to dostatečný počet alespoň pro odhalení některých hlavních trendů.

Prvním sledovaným atributem je sňatkový věk snoubenců při první svatbě. Nejnižším věkem mužů při sňatku bylo 17 let.^{48]} Svatby mužů ve dvacátém a dřívějším roce života byly poměrně výjimečné, za celé sledované období se jich uskutečnilo pouze jedenáct, tedy asi šest procent.^{49]} Větší počty svateb začínají pro muže po dvacátém roce, přičemž celá třetina sňatků se odehrála ve věku 23–25 let, na tyto roky také připadá největší počet mužů oddaných v jednom roce. Toto zjištění je důležité zejména proto, že spočítáme-li čistý průměr, dostaneme hodnotu 26 let, avšak v tomto věku byly již dvě třetiny (dohromady 106) mužů ženatých. Důvod, z jakého dochází ke zkreslení, je zřejmý: několik jedinců, kteří uzavřeli první sňatek v pozdním věku,^{50]} svým způsobem zkresluje výsledná data. Je tak třeba vážit, co daný průměr, popřípadě další výpočty, ve skutečnosti vyjadřují.

U dívek, které vstupovaly do manželství, je nejnižším věkem 15 let, a to hned ve čtyřech případech. Šestnáctý rok absentuje, v sedmnáctém roce života bylo oddáno šest dívek. Vyšší počty sňatků byly uzavírány již od osmnácti let, přičemž nejčastější věk pro vdávání vychází na 21, resp. 22 let. Průměr, který v tomto případě vychází na 23 let a tři měsíce, o něco lépe (oproti obdobnému propočtu u mužů) odráží realitu; právě tento rok dělí počet oddaných nevěst na poloviny. Tato skutečnost je způsobena tím, že zatímco u mužů je velké množství sňatků koncentrováno do období tří let (23–25), ženy uzavíraly sňatky v hojném počtu v o něco delším časovém období, a to mezi 20. a 25. rokem života. Také je třeba vzít v potaz, že ženy se začínaly vdávat oproti mužům dříve (již v patnácti letech), avšak prakticky od 25. roku života se možnost uzavřít první sňatek snižovala v nepříímé úměrnosti s blížícím se koncem reprodukčního období.

Kromě prvních sňatků je možné sledovat i ty opakované spolu s věkem osob, které do nich vstupovaly. Do druhého manželství vstoupilo ve zbečenské farnosti nejméně^{51]} devatenáct vdovců. Věk těchto mužů se podařilo zjistit v devíti případech, kde se pohyboval od 30 do 59 let.^{52]} V jejich chování není možné vysledovat nějaký obecnější trend: ve čtyřech případech si vzaly vdovu, v osmi případech se jejich manželkou stal sirotek.^{53]}

Žen, které se po smrti svého manžela opět vdaly, byl oproti vdovcům téměř dvojnásobek, totiž 36. Svatební věk vdov se podařilo zjistit pouze ve čtyřech případech. Jestliže u vdovců mohlo docházet ke zkreslení kvůli tomu, že nebyl jejich rodinný stav (správně) zachycen, u vdov je tento omyl eliminován. Zatímco muži, zvláště starší, mohli být (a často i byli) zapsáni v matrice bez jména svého otce, ženy bývaly v naprosté většině případů

zbečenské farnosti, mohl by figurovat mezi zemřelými. Věk, který by však při jeho úmrtí farář napočítal, by však mohl být i značně zavádějící, neboť úmrtní matriky se v období přelomu 17. a 18. století vyznačují značnou nespolehlivostí. Ta by byla navíc umocněna skutečností, že daný člověk nepocházel z dané farnosti, a tudíž by byl odhad faráře o to zkreslenější; u domácích farníků existovala o něco větší šance, že farář bude znát alespoň jejich přibližný věk, zvláště strávil-li mezi svými ovečkami řadu let či dokonce několik dekád. Z těchto důvodů jsem od excerpty dat z úmrtních matrik upustil.

48] Jediný sňatek, a to sedmnáctiletého Jiříka Šlemendy z Branova, proběhl 25. listopadu 1688.

49] Tento a následující výpočty je však nutné vztáhnout právě k těm svatbám, u nichž se sňatkový věk podařilo zjistit.

50] Je však potřeba vzít v úvahu i možnost, že u určitého procenta se nejednalo o první sňatky, ale o to, že farář/matrikář opomněl zaznamenat, že daný muž je vdovcem.

51] Je možné, že ne pokaždé bylo ve svatebním záznamu zapsáno, že se jedná o vdovce.

52] Mám za to, že průměrovat tyto hodnoty by se minulo účinkem, zejména proto, že daný vzorek je příliš malý. Z obdobného důvodu upouštím od průměrování či obdobného počítání věku vdov.

53] Pojmem sirotek označují osoby, u nichž je v matrice poznamenáno, že jsou synem či dcerou zesnulého otce. Jsem si vědom, že tento výraz není zcela přílehlavý, nicméně označení „jednostranný sirotek“ by bylo rovněž zavádějící, neboť není jasné, zda byla naživu matka dané osoby.

určeny právě skrze mužského příbuzného, totiž buď skrze otce nebo skrze zesnulého manžela, jak je vyličen výše. I toto může být důvodem, proč je počet vdov o tolik vyšší než počet vdovců. Samotná statistika a nekritické převzetí údajů o rodinném stavu snoubenců z matrik, by v tomto případě mohla vést ke značnému zkreslení.^{54]}

Byť je i u vdov vzorek relativně malý, nelze si nepovšimnout jistých sňatkových tendencí. Sociální postavení snoubenců, kteří si brali za ženu vdovu, je nutné vnímat v kontextu daného sňatku a nikoli odděleně a prezentovat jej jako statistiku či přehled profesí, které daní mužové zastávali. A tak zjistíme, že vdova po mlynáři se znovu vdává za mlynáře,^{55]} vdova po lesníkovi za kováře,^{56]} či manželka zesnulého tkalce za tesaře.^{57]} Tyto sňatky snad nabízejí teorii, že se vdovy snažily po smrti svého dosavadního manžela zůstat ve stejné sociální vrstvě jako doposud. Na druhou stranu jsem si plně vědom toho, že nelze činit přehnané závěry z pouhých tří sňatků; téma by bylo vhodné prozkoumat na větším vzorku a v kontextu výzkumu o vdovách a vdovství v tradiční společnosti.^{58]}

Závěr

Vývoj sňatečnosti ve zbečenské farnosti v poslední třetině 17. století lze shrnout jako ustálený bez výraznějších výkyvů. Struktura sňatků je narušována místy nedbalým vedením oddací části matriky, současně je neopominutelný faktor vzniku dalších farností, ke kterým byly přifařeny některé obce, jež původně spadaly do zbečenské farnosti.

Rozvrstvení sňatků v roce bylo silně ovlivněno jednak církevními pravidly, jednak hospodářským rokem. To se jasně projevilo ve skutečnosti, že přes 40% sňatků bylo uzavíráno v listopadu, dalšími výraznými pak byly měsíce září a říjen. Úplná absence oddavků je sledována v prosinci, jinými měsíci s minimálním počtem uskutečněných svateb jsou březen, duben a srpen. Leden ani únor nedosahují natolik výrazných postavení, jako tomu je v této době v jiných oblastech.^{59]}

Ze dnů v týdnu byla po celé období nejoblíbenější neděle, během které se dalo oddat přes 60% párů. Druhým nejoblíbenějším dnem bylo úterý, které překročilo desetiprocentní hranici, nejméně oblíbeným dnem byl naopak pátek, který byl považován obecně za nešťastný den. Ostatní dny se mezi sebou výrazněji nelišily a dosahovaly spíše nižších hodnot.^{60]}

Díky kombinaci záznamů z matriky a ze soupisů poddaných se podařilo zjistit sňatkový věk téměř u poloviny oddaných osob. Následná analýza získaných hodnot ukazuje, že průměrný sňatkový věk byl oproti dosud provedeným analýzám spíše nižší, a to jak u mužů (asi o dva roky), tak u žen (přibližně o rok).^{61]} Práce rovněž ukazuje, že při průměrování získaných dat je třeba dbát na výpovědní hodnotu provedených výpočtů.

54] K tomuto zkreslení může docházet zvláště u velkých statistických šetření, při kterých není možné z důvodu rozsahu jednotlivě ověřovat získaná data dalšími prameny.

55] Sňatek Jana Michálka s Kateřinou, vdovou po Janovi Pšeničkovi ze dne 5. února 1665.

56] Sňatek Andreše Rychtera s Kateřinou, vdovou po Martinovi Bílkovi ze dne 28. července 1664.

57] Sňatek Jana Černého, vdovce, s vdovou po Matějovi [!]entovi ze dne 26. ledna 1698.

58] Srov. Markéta SKOŘEPOVÁ, *Vdovství v tradiční venkovské společnosti (přehled bádání)*, HD 35, č. 1, 2011, s. 1–35.

59] Např. Ludmila FIALOVÁ, *Vývoj obyvatelstva Prahy v letech 1650–1800 na základě matrik*, HD 30, 2006, s. 219–276, zde s. 267.

60] Tamtéž, s. 268. V Praze převládala s obdobnou dominancí sobota, neděle pak byla naroven s pondělky, pátek byl v některých obdobích 17. století dokonce druhým nejčastějším dnem zvoleným pro svatbu.

61] Srov. A. KLÁŠTERSKÁ, *Vývoj*, s. 150.

Další výzkum je možné orientovat na větší provázanost s daným prostředím a využít tak bohatosti křivoklátského archivu. Podrobnější analýza nejen matrik, ale i dalších pramenů za využití jmenovité excerptce (přes její časovou i technickou náročnost) může pomoci vysvětlit některé jevy každodenního života, které se do statistik promítají.

Summary

This paper focuses on a seasonal nature of weddings and other weddings phenomenons. This research is based on a study of the lists of subjects of the Křivoklát dominion and Church register books of the Zbečno parish in the last third of the seventeenth century. Using combination of these two historical sources allows us to identify age of spouses almost perfectly, which is quite rare for this period. Another studied phenomenon is the frequency and seasonal nature of weddings within weeks and months. We conclude that the evolution of nuptiality was in the period stable, corresponded to rules of the Church and agricultural year. However, regarding age of spouses we discovered that the results of our research differ from conclusions of general scientific literature. We believe that this article represents a contribution to the investigation on rural life in early modern period.

Soudní a abstrakční listy		72.	
1. Jana Karola vinnice	42	1. Jana Karola vinnice	17
2. Šumilka	43	2. Šumilka	18
3. Matiege Jaromír grófov. pozemky	39	3. Matiege Jaromír grófov. pozemky	19
4. Anna Dvořáková	33	4. Anna Dvořáková	20
5. Karel Dvořák	34	5. Karel Dvořák	21
6. Alena Dvořáková	35	6. Alena Dvořáková	22
7. Šumilka	36	7. Šumilka	23
8. Šumilka	37	8. Šumilka	24
9. Šumilka	38	9. Šumilka	25
10. Šumilka	39	10. Šumilka	26
11. Šumilka	40	11. Šumilka	27
12. Šumilka	41	12. Šumilka	28
13. Šumilka	42	13. Šumilka	29
14. Šumilka	43	14. Šumilka	30
15. Šumilka	44	15. Šumilka	31
16. Šumilka	45	16. Šumilka	32
17. Šumilka	46	17. Šumilka	33
18. Šumilka	47	18. Šumilka	34
19. Šumilka	48	19. Šumilka	35
20. Šumilka	49	20. Šumilka	36
21. Šumilka	50	21. Šumilka	37
22. Šumilka	51	22. Šumilka	38
23. Šumilka	52	23. Šumilka	39
24. Šumilka	53	24. Šumilka	40
25. Šumilka	54	25. Šumilka	41
26. Šumilka	55	26. Šumilka	42
27. Šumilka	56	27. Šumilka	43
28. Šumilka	57	28. Šumilka	44
29. Šumilka	58	29. Šumilka	45
30. Šumilka	59	30. Šumilka	46
31. Šumilka	60	31. Šumilka	47
32. Šumilka	61	32. Šumilka	48
33. Šumilka	62	33. Šumilka	49
34. Šumilka	63	34. Šumilka	50
35. Šumilka	64	35. Šumilka	51
36. Šumilka	65	36. Šumilka	52
37. Šumilka	66	37. Šumilka	53
38. Šumilka	67	38. Šumilka	54
39. Šumilka	68	39. Šumilka	55
40. Šumilka	69	40. Šumilka	56
41. Šumilka	70	41. Šumilka	57
42. Šumilka	71	42. Šumilka	58
43. Šumilka	72	43. Šumilka	59
44. Šumilka	73	44. Šumilka	60
45. Šumilka	74	45. Šumilka	61
46. Šumilka	75	46. Šumilka	62
47. Šumilka	76	47. Šumilka	63
48. Šumilka	77	48. Šumilka	64
49. Šumilka	78	49. Šumilka	65
50. Šumilka	79	50. Šumilka	66
51. Šumilka	80	51. Šumilka	67
52. Šumilka	81	52. Šumilka	68
53. Šumilka	82	53. Šumilka	69
54. Šumilka	83	54. Šumilka	70
55. Šumilka	84	55. Šumilka	71
56. Šumilka	85	56. Šumilka	72
57. Šumilka	86	57. Šumilka	73
58. Šumilka	87	58. Šumilka	74
59. Šumilka	88	59. Šumilka	75
60. Šumilka	89	60. Šumilka	76
61. Šumilka	90	61. Šumilka	77
62. Šumilka	91	62. Šumilka	78
63. Šumilka	92	63. Šumilka	79
64. Šumilka	93	64. Šumilka	80
65. Šumilka	94	65. Šumilka	81
66. Šumilka	95	66. Šumilka	82
67. Šumilka	96	67. Šumilka	83
68. Šumilka	97	68. Šumilka	84
69. Šumilka	98	69. Šumilka	85
70. Šumilka	99	70. Šumilka	86
71. Šumilka	100	71. Šumilka	87
72. Šumilka	101	72. Šumilka	88
73. Šumilka	102	73. Šumilka	89
74. Šumilka	103	74. Šumilka	90
75. Šumilka	104	75. Šumilka	91
76. Šumilka	105	76. Šumilka	92
77. Šumilka	106	77. Šumilka	93
78. Šumilka	107	78. Šumilka	94
79. Šumilka	108	79. Šumilka	95
80. Šumilka	109	80. Šumilka	96
81. Šumilka	110	81. Šumilka	97
82. Šumilka	111	82. Šumilka	98
83. Šumilka	112	83. Šumilka	99
84. Šumilka	113	84. Šumilka	100
85. Šumilka	114	85. Šumilka	101
86. Šumilka	115	86. Šumilka	102
87. Šumilka	116	87. Šumilka	103
88. Šumilka	117	88. Šumilka	104
89. Šumilka	118	89. Šumilka	105
90. Šumilka	119	90. Šumilka	106
91. Šumilka	120	91. Šumilka	107
92. Šumilka	121	92. Šumilka	108
93. Šumilka	122	93. Šumilka	109
94. Šumilka	123	94. Šumilka	110
95. Šumilka	124	95. Šumilka	111
96. Šumilka	125	96. Šumilka	112
97. Šumilka	126	97. Šumilka	113
98. Šumilka	127	98. Šumilka	114
99. Šumilka	128	99. Šumilka	115
100. Šumilka	129	100. Šumilka	116
101. Šumilka	130	101. Šumilka	117
102. Šumilka	131	102. Šumilka	118
103. Šumilka	132	103. Šumilka	119
104. Šumilka	133	104. Šumilka	120
105. Šumilka	134	105. Šumilka	121
106. Šumilka	135	106. Šumilka	122
107. Šumilka	136	107. Šumilka	123
108. Šumilka	137	108. Šumilka	124
109. Šumilka	138	109. Šumilka	125
110. Šumilka	139	110. Šumilka	126
111. Šumilka	140	111. Šumilka	127
112. Šumilka	141	112. Šumilka	128
113. Šumilka	142	113. Šumilka	129
114. Šumilka	143	114. Šumilka	130
115. Šumilka	144	115. Šumilka	131
116. Šumilka	145	116. Šumilka	132
117. Šumilka	146	117. Šumilka	133
118. Šumilka	147	118. Šumilka	134
119. Šumilka	148	119. Šumilka	135
120. Šumilka	149	120. Šumilka	136
121. Šumilka	150	121. Šumilka	137
122. Šumilka	151	122. Šumilka	138
123. Šumilka	152	123. Šumilka	139
124. Šumilka	153	124. Šumilka	140
125. Šumilka	154	125. Šumilka	141
126. Šumilka	155	126. Šumilka	142
127. Šumilka	156	127. Šumilka	143
128. Šumilka	157	128. Šumilka	144
129. Šumilka	158	129. Šumilka	145
130. Šumilka	159	130. Šumilka	146
131. Šumilka	160	131. Šumilka	147
132. Šumilka	161	132. Šumilka	148
133. Šumilka	162	133. Šumilka	149
134. Šumilka	163	134. Šumilka	150
135. Šumilka	164	135. Šumilka	151
136. Šumilka	165	136. Šumilka	152
137. Šumilka	166	137. Šumilka	153
138. Šumilka	167	138. Šumilka	154
139. Šumilka	168	139. Šumilka	155
140. Šumilka	169	140. Šumilka	156
141. Šumilka	170	141. Šumilka	157
142. Šumilka	171	142. Šumilka	158
143. Šumilka	172	143. Šumilka	159
144. Šumilka	173	144. Šumilka	160
145. Šumilka	174	145. Šumilka	161
146. Šumilka	175	146. Šumilka	162
147. Šumilka	176	147. Šumilka	163
148. Šumilka	177	148. Šumilka	164
149. Šumilka	178	149. Šumilka	165
150. Šumilka	179	150. Šumilka	166
151. Šumilka	180	151. Šumilka	167
152. Šumilka	181	152. Šumilka	168
153. Šumilka	182	153. Šumilka	169
154. Šumilka	183	154. Šumilka	170
155. Šumilka	184	155. Šumilka	171
156. Šumilka	185	156. Šumilka	172
157. Šumilka	186	157. Šumilka	173
158. Šumilka	187	158. Šumilka	174
159. Šumilka	188	159. Šumilka	175
160. Šumilka	189	160. Šumilka	176
161. Šumilka	190	161. Šumilka	177
162. Šumilka	191	162. Šumilka	178
163. Šumilka	192	163. Šumilka	179
164. Šumilka	193	164. Šumilka	180
165. Šumilka	194	165. Šumilka	181
166. Šumilka	195	166. Šumilka	182
167. Šumilka	196	167. Šumilka	183
168. Šumilka	197	168. Šumilka	184
169. Šumilka	198	169. Šumilka	185
170. Šumilka	199	170. Šumilka	186
171. Šumilka	200	171. Šumilka	187
172. Šumilka	201	172. Šumilka	188
173. Šumilka	202	173. Šumilka	189
174. Šumilka	203	174. Šumilka	190
175. Šumilka	204	175. Šumilka	191
176. Šumilka	205	176. Šumilka	192
177. Šumilka	206	177. Šumilka	193
178. Šumilka	207	178. Šumilka	194
179. Šumilka	208	179. Šumilka	195
180. Šumilka	209	180. Šumilka	196
181. Šumilka	210	181. Šumilka	197
182. Šumilka	211	182. Šumilka	198
183. Šumilka	212	183. Šumilka	199
184. Šumilka	213	184. Šumilka	200
185. Šumilka	214	185. Šumilka	201
186. Šumilka	215	186. Šumilka	202
187. Šumilka	216	187. Šumilka	203
188. Šumilka	217	188. Šumilka	204
189. Šumilka	218	189. Šumilka	205
190. Šumilka	219	190. Šumilka	206
191. Šumilka	220	191. Šumilka	207
192. Šumilka	221	192. Šumilka	208
193. Šumilka	222	193. Šumilka	209
194. Šumilka	223	194. Šumilka	210
195. Šumilka	224	195. Šumilka	211
196. Šumilka	225	196. Šumilka	212
197. Šumilka	226	197. Šumilka	213
198. Šumilka	227	198. Šumilka	214
199. Šumilka	228	199. Šumilka	215
200. Šumilka	229	200. Šumilka	216
201. Šumilka	230	201. Šumilka	217
202. Šumilka	231	202. Šumilka	218
203. Šumilka	232	203. Šumilka	219
204. Šumilka	233	204. Šumilka	220
205. Šumilka	234	205. Šumilka	221
206. Šumilka	235	206. Šumilka	222
207. Šumilka	236	207. Šumilka	223
208. Šumilka	237	208. Šumilka	224
209. Šumilka	238	209. Šumilka	225
210. Šumilka	239	210. Šumilka	226
211. Šumilka	240	211. Šumilka	227
212. Šumilka	241	212. Šumilka	228
213. Šumilka	242	213. Šumilka	229
214. Šumilka	243	214. Šumilka	230
215. Šumilka	244	215. Šumilka	231
216. Šumilka	245	216. Šumilka	232
217. Šumilka	246	217. Šumilka	233
218. Šumilka	247	218. Šumilka	234
219. Šumilka	248	219. Šumilka	235
220. Šumilka	249	220. Šumilka	236
221. Šumilka	250	221. Šumilka	237
222. Šumilka	251	222. Šumilka	238
223. Šumilka	252	223. Šumilka	239
224. Šumilka	253	224. Šumilka	240
225. Šumilka	254	225. Šumilka	241
226. Šumilka	255	226. Šumilka	242
227. Šumilka	256	227. Šumilka	243
228. Šumilka	257	228. Šumilka	244
229. Šumilka	258	229. Šumilka	245
230. Šumilka	259	230. Šumilka	246
231. Šumilka	260	231. Šumilka	247
232. Šumilka	261	232. Šumilka	248
233. Šumilka	262	233. Šumilka	249
234. Šumilka	263	234. Šumilka	250
235. Šumilka	264	235. Šumilka	251
236. Šumilka	265	236. Šumilka	252
237. Šumilka	266	237. Šumilka	253
238. Šumilka	267	238. Šumilka	254
239. Šumilka	26		

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

Sňatky z přelomu let 1689-1690 v nejstarší zbečenské matrice. SOA Praha, Sbirka matrik, sign. Zbečno 01, fol. 382.

Wojewoda i Lubom Anna Swiniowa i Lubom Wojewoda
Lubom, Lubom, Lubom i Lubom.

Anno Domini 1690.

8 Januarius o Jati Gane nad buborau.

Widua get postny mladencz Janz Jozef Gajowicz
o Lubom wlasni dyerau Salomna fidera Jawize, Mela
wiz Dan Spragal i Wid, drzba Jozef Batowicz i Wid,
drzba

22 Januarius i Wawrony.

Widua get Tomasz Gaj i Madynow, o Anna dyerau
Janola Swiste i Lubom, Malawicz Wajlas dohaut i Madynow.
drzba Jan dohaut i Janowina Augeda, drzba Ewa
Legkowicz i Kalkus, mladencz Jan Janowicz Gajda, Lubom
Wiz fidera i Madynow.

29 Januarius i Bratonicz.

Widua get Wladyslaw Janz Jodan o Anna popielau
Widwan po Kahl Wajlowicz Ljergon, Malawicz Jozef
Lubom, drzba Wajlas Wladyslaw drzba Jozef
Martina Wladyslaw, Lubom Malig Widom Wladyslaw
Lubom i Bratonicz.

Papiz i Bratonicz.

Widua get Jan Jozef Jozef i Lubom, a Albia
Jan popielau dyerau po Kalkusowi Maligowi
Lubom i Bratonicz, Malawicz Wajlas Lubom,
drzba Wajlas Jozef, drzba Jozef Lubom dyerau
Lubom Wladyslaw mladencz Janel Gajda, Lubom
Janel Gajda Wladyslaw i Lubom.